

Małgorzata Zmitrowicz, Maciej Weryho

Biblioteka Główna Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

e-mail: m.zmitrowicz@ukw.edu.pl; weryho@ukw.edu.pl

Wykorzystywanie baz danych oraz czasopism elektronicznych przez pracowników naukowych na przykładzie badań przeprowadzonych na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Wprowadzenie: cyfrowy obieg informacji

Głównym zadaniem biblioteki uniwersyteckiej jest zapewnienie warsztatu pracy naukowej i dydaktycznej nauczycielom akademickim oraz studentom. Dostęp do profesjonalnej i aktualnej literatury dla pracowników świata nauki jest rzeczą podstawową, niezależnie od tego, w jakiej formie oraz na jakim nośniku jest ona zapisana. Obecnie obieg informacji, szczególnie naukowej, to nie tylko papierowe woluminy gromadzone i przechowywane w zbiorach bibliotek, ale w coraz większym stopniu także materiały elektroniczne udostępniane on-line. Liczba publikacji, których nie przechowuje się już w klasycznych magazynach, a które biblioteki włączają aktywnie w strumień informacji przekazywanych swoim użytkownikom, systematycznie rośnie. Od 2010 r. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego finansuje w całości dostęp do baz danych największych światowych wydawców literatury naukowej. Z zasobów serwisów EBSCOhost, ScienceDirect, SprinterLink czy bibliometrycznych baz Web of Knowledge mogą korzystać wszystkie instytucje akademickie w kraju za pośrednictwem Wirtualnej Biblioteki Nauki. Łącznie w ra-

mach licencji krajowej dostępnych jest ponad kilkanaście tysięcy tytułów czasopism naukowych¹. Ponadto coraz ważniejsze miejsce w komunikacji naukowej zajmują rozproszone w sieci globalnej materiały publikowane w trybie Open Access.

Potrzeba badań

Realizacja podstawowych zadań biblioteki w dużym stopniu zależy od umiejętności rozpoznania potrzeb jej użytkowników². Aktualnie dotyczy to także, a może nawet przede wszystkim, dostępu do zasobów cyfrowych. Stąd powstała inicjatywa przeprowadzenia badań dotyczących wykorzystywania tego typu materiałów wśród pracowników naukowych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (dalej: UKW). Ten najmłodszy uniwersytet w kraju, który jako uczelnia wyższa rozwija się od ponad 40 lat, kształci obecnie na pięciu wydziałach około 16 tys. studentów i skupia przeszło 700-osobową kadrę nauczycieli akademickich. To nie miała już grupa użytkowników, którym biblioteka powinna zapewniać optymalny dostęp do „zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych”³.

Celem przeprowadzonych badań było pozyskanie informacji na temat preferencji, oczekiwań i aktualnego wykorzystywania naukowych zasobów elektronicznych przez nauczycieli akademickich. W jakim stopniu dostępne w sieci publikacje zaspokajają ich potrzeby? Jak oceniają oni literaturę w formie cyfrowej? Jakie bariery w elektronicznym obiegu informacji są dla nich najbardziej dotkliwe? Z jakich zasobów już korzystają, a jakie chcieliby jeszcze pozyskać? To przykładowe pytania, niezwykle ważne dla pracowników uniwersyteckiej księżnicy, które w dużym stopniu pozostawały dotychczas bez odpowiedzi.

¹ *Wirtualna Biblioteka Nauki* [on-line]. Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego [dostęp 31 lipca 2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://wbn.edu.pl/>.

² J. Wojciechowski, *Praca z użytkownikiem w bibliotece*, Warszawa 2000, s. 43.

³ *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*, Dz.U. 1997, nr 85, poz. 539.

Realizacja zadania

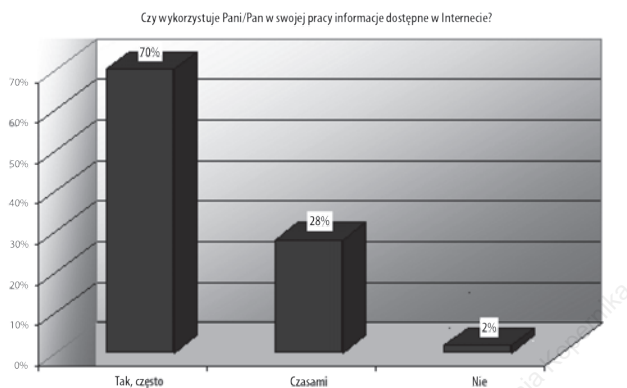
Badania przebiegały w dwóch turach. Na przełomie kwietnia i maja 2010 r. specjalnie przygotowana ankieta została rozesłana do reprezentatywnej grupy nauczycieli akademickich w formie analogowej, przez sekretariaty poszczególnych instytutów i zakładów, co jednak nie przyniosło zadowalającego efektu, otrzymano bowiem niewiele informacji zwrotnych. W listopadzie 2010 r. ankietę wysłano raz jeszcze, tym razem drogą elektroniczną, bezpośrednio na adresy pracowników dostępne w serwisie Pracownicy UKW na stronie WWW uczelni, co okazało się znacznie skuteczniejszym posunięciem. W sumie rozesłano 200 formularzy. Odpowiedzi uzyskano od 114 osób, jednak 6 ankiet nie zostało wypełnionych poprawnie, stąd nie uwzględniono ich w analizie badań. Ostateczne wyniki są więc oparte na wypowiedziach 108 pracowników naukowych reprezentujących proporcjonalnie wszystkie wydziały UKW.

Zredagowana przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej UKW ankieta składała się z 14 pytań, z których 10 miało charakter zamknięty, a 4 – oprócz sugerowanych przez autorów odpowiedzi – dawały możliwość wyrażenia własnych poglądów, refleksji i uwag. Trzy pierwsze pytania służyły charakterystyce respondentów i pozwoliły m.in. na porównanie wyników uzyskanych od pracowników poszczególnych wydziałów. Badana grupa ostatecznie liczyła 46 kobiet (43%) i 62 mężczyzn (57%). Nauczyciele zostali podzieleni na cztery grupy wiekowe. Wśród najmłodszych (do 35 lat) znalazło się 27 osób (25%). Najwięcej ankietowanych – 36 osób (33%) – reprezentowało przedział wiekowy od 36 do 45 lat. Kolejnych 27 respondentów (25%) stanowiło grupę w wieku 46–55 lat. Najmniej licznie wzięli udział w badaniach najstarsi pracownicy uczelni, a więc nauczyciele powyżej 56 roku życia, których było 18 (17%).

Internet jako warsztat pracy naukowej

Pierwsze merytoryczne pytanie ankiety dotyczyło ogólnie wykorzystywania zasobów Internetu w pracy zawodowej (wykres 1). Okazało się, że zdecydowana większość badanych (70%) korzysta z materiałów cyfrowych dostępnych zdalnie często, 28% – sporadycznie, a jedynie 2% nie czyni tego w ogóle. Wynik ten potwierdza dosyć wyraźnie, że globalna

sieć komputerowa stała się istotnym elementem warsztatu pracy współczesnego naukowca.

Wykres 1. Wykorzystanie Internetu w pracy zawodowej naukowców UKW

Źródło: opracowanie własne.

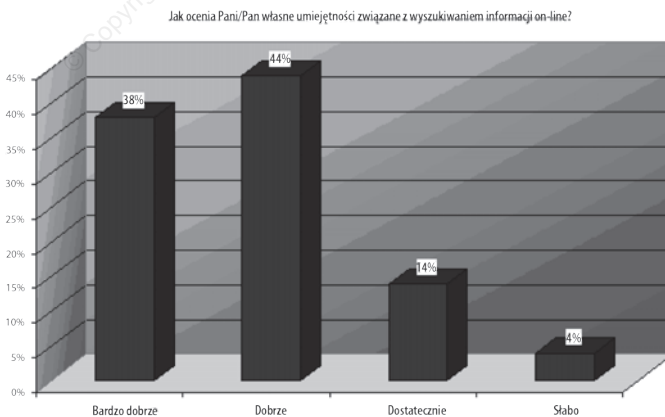
Nieco bardziej zróżnicowana jest częstość wykorzystywania zasobów Internetu przez nauczycieli akademickich reprezentujących poszczególne dziedziny wiedzy. Prowadzone dotychczas badania użytkowników czasopism elektronicznych w różnych ośrodkach wskazują, że najbardziej intensywnie korzystają z nich przedstawiciele nauk medycznych, ścisłych oraz technicznych, natomiast naukowcy reprezentujący dziedziny społeczne i humanistyczne nadal równie aktywnie wykorzystują nośniki tradycyjne⁴. Ta tendencja jest także widoczna wśród kadry naukowej UKW, chociaż już nie tak wyraźnie. W grupie osób często korzystających z sieci w celach naukowych znaleźli się wszyscy przedstawiciele Wydziału Nauk Przyrodniczych. Na drugim miejscu lokują się pracownicy Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki, spośród których 92% często posiłkuje się Internetem w swojej pracy (jedynie 8% zaznaczyło odpowiedź „czasami”). Kolejne miejsce należy do pracowników Wydziału Administracji i Nauk Społecznych, którzy eksploatują sieć w niewiele mniejszym stopniu niż przedstawiciele nauk ścisłych. 80% reprezentantów tej jednostki zadeklarowało, że korzysta z Internetu często, a 20%, że czasami. W większym stopniu proporcje te zmieniają się w przypadku Wydziału Humanistycz-

⁴ M. Nahotko, *Naukowe czasopisma elektroniczne*, Warszawa 2007, s. 130.

nego: 44% badanych pracowników deklaruje, że korzysta z zasobów sieci często, natomiast 56% czyni to sporadycznie. Podobnie jest z Wydziałem Pedagogiki i Psychologii: 46% jego kadry wykorzystuje Internet w pracy dydaktycznej często, 52% czasami, a dwie osoby nie korzystają z niego wcale. Są to jedyne dwa głosy negujące potrzebę posiłkowania się Internetem w działalności naukowej wśród całej badanej grupy.

Kompetencje informacyjne nauczycieli akademickich

Obszar badawczy kolejnego pytania dotyczył umiejętności związanych z wyszukiwaniem informacji dostępnych on-line (wykres 2). Pracownicy mieli do dyspozycji cztery odpowiedzi, które charakteryzowały kompetencje informacyjne od bardzo dobrych, przez dobre, po dostateczne i słabe. W tej czterostopniowej skali bardzo dobrze oceniło swoje umiejętności 38% ankietowanych. Najwięcej osób (44%) swoje kompetencje oceniło jako dobre, 14% badanych uznało je za dostateczne, a 4% za słabe. Jedna osoba spośród całej grupy respondentów stwierdziła, że nie potrafi wyszukiwać informacji dostępnych on-line. Uwzględniając stopień świadomości oraz specyfikę badanej grupy, można założyć, że ocena umiejętności wykorzystania zasobów sieci w pracy zawodowej przez pracowników UKW wypadła bardzo dobrze. Tylko pojedyncze osoby mają w tym obszarze większe problemy.

Wykres 2. Umiejętności informacyjne w ocenie naukowców UKW

Źródło: opracowanie własne.

Warto przyrzeć się odpowiedziom na to pytanie również pod kątem reprezentantów poszczególnych wydziałów uczelni. Najwyżej własne umiejętności związane z wyszukiwaniem informacji w sieci oceniają pracownicy Wydziału Nauk Przyrodniczych: 57% bardzo dobrze, 36% dobrze, zaledwie 7% dostatecznie. Podobne wyniki uzyskano wśród przedstawicieli Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki: 54% bardzo dobrze, 33% dobrze, 8% dostatecznie, a 5% słabo. W przeważającej części dobrze radzą sobie także pracownicy Wydziału Administracji i Nauk Społecznych: 27% bardzo dobrze, 67% dobrze oraz 6% dostatecznie. Natomiast najwięcej problemów mają reprezentanci Wydziału Pedagogiki i Psychologii. W tej grupie nauczycieli akademickich bardzo dobrze radzi sobie co czwarty ankietowany (24%), dobrze 35% badanych, ale już 30% tylko dostatecznie, 8% słabo, a 3% nie potrafi tego robić w ogóle. Przyczyna takiej sytuacji nie musi wcale tkwić w tym, że pracownicy tego wydziału mniej korzystają z elektronicznych publikacji. Może być związana z faktem, że akurat te dziedziny wiedzy są w mniejszym stopniu reprezentowane w dostępnych bazach komercyjnych, wobec czego naukowcy muszą poszukiwać literatury w sieci otwartej, rozproszonej, co na pewno wymaga więcej czasu oraz nieco innych umiejętności.

Bariery w dostępie on-line

Kolejne pytanie ankiety pozwalało w większym stopniu zidentyfikować najważniejsze bariery utrudniające nauczycielom wykorzystanie zasobów cyfrowych. Oprócz możliwości wyboru jednej z gotowych propozycji, odpowiadając na to pytanie, uczestnicy badania mogli również formułować własne sugestie. Uczyniło tak 28 osób. Okazało się, że największą przeszkodą, która nie pozwala na efektywne wykorzystanie zasobów sieci w pracy zawodowej, jest według ankietowanych niska jakość tego typu publikacji. Takiej bariery nie wskazał jednak żaden pracownik reprezentujący nauki przyrodnicze, co wydaje się wskazywać na problem braku dostępu bądź niedostatecznych umiejętności umożliwiających samodzielne wyszukiwanie relewantnych i profesjonalnych tytułów z dziedziny nauk humanistycznych. Dla pracowników Wydziału Pedagogiki i Psychologii oraz Wydziału Humanistycznego ograniczeniem w dostępie do źródeł elektronicznych jest dominacja języka angielskiego w tego typu zasobach. Dla 15% respondentów barierę stanowi rów-

niez brak pomocy w wyszukiwaniu materiałów elektronicznych. To stosunkowo dużo.

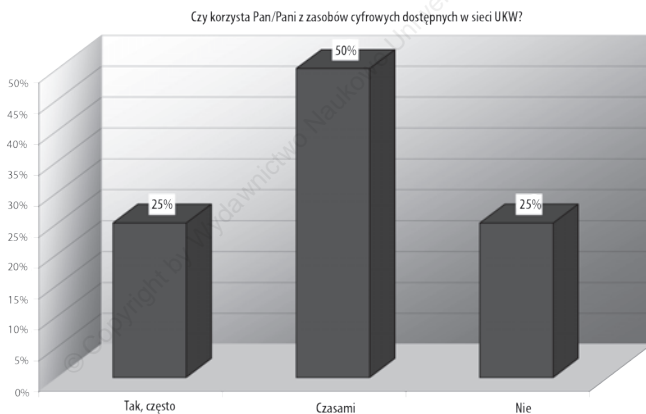
Przedstawiciele wszystkich wydziałów UKW uznali ponadto, że niezwykle istotnym problemem ograniczającym wykorzystanie zasobów cyfrowych on-line jest konieczność uiszczania opłaty za dostęp do licznych interesujących i ważnych dla nich publikacji oraz brak wielu tytułów w subskrypcji uczelni. Nauczycielom z Wydziału Nauk Przyrodniczych pracę utrudnia również okres embargo nakładanego na najnowsze teksty z niektórych czasopism w ramach subskrybowanych baz, a także brak możliwości korzystania z wszystkich zasobów dostępnych w ofercie UKW spoza sieci uczelnianej. Pracownicy Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki wskazywali zaś na brak artykułów archiwalnych, opublikowanych przed 1990 r., których wielu wydawców w ogóle nie ma w cyfrowej ofercie. Ponadto kilku ankietowanych wskazało na kłopoty z przestarzałym sprzętem komputerowym, dosyć mocno ograniczającym efektywne wykorzystanie zasobów sieci w ich pracy. Z kolei 10 osób przekazało informację, że nic nie utrudnia im korzystania z zasobów cyfrowych i są z dostępu do tego typu publikacji bardzo zadowoleni.

Publikacje elektroniczne w sieci uczelnianej

Kolejne zagadnienie poruszone w ankiecie dotyczyło wykorzystania czasopism elektronicznych dostępnych w sieci lokalnej (wykres 3). Są to przede wszystkim periodyki naukowe wchodzące w zakres finansowanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego Wirtualnej Biblioteki Nauki, która obejmuje najważniejsze tytuły dla poszczególnych dziedzin wiedzy. Na zawarte w formularzu pytanie: „Czy korzysta Pan/Pani z zasobów cyfrowych dostępnych w sieci UKW?” można było udzielić jednej z trzech odpowiedzi: często, czasami lub w ogóle. Okazało się, że często posiłkuje się nimi 25% badanych, czasami 50%, natomiast kolejne 25% nie korzysta z nich wcale.

Oczywiście, w tym przypadku także występują duże różnice w wykorzystaniu baz przez pracowników poszczególnych wydziałów. Aż 72% nauczycieli reprezentujących nauki przyrodnicze korzysta z czasopism w formie elektronicznej często, 21% czasami, natomiast 7% w ogóle. Co drugi pracownik (50%) Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki również wykorzystuje artykuły cyfrowe często, 29% czasami, a 21% nie korzysta

z nich wcale. Na Wydziale Pedagogiki i Psychologii już tylko 13% nauczycieli czytuje elektroniczne periodyki regularnie, 62% sporadycznie, a co czwarta osoba w ogóle nie posiłkuje się nimi. Z kolei 67% kadry Wydziału Humanistycznego korzysta z nich czasami, a 33% nie korzysta wcale, natomiast odpowiedzi przedstawicieli Wydziału Administracji i Nauk Społecznych są rozłożone prawie równomiernie między: czasami (53%) i w ogóle (47%). W sumie nauczyciele bydgoskiego uniwersytetu najczęściej korzystają z zasobów Springera, następnie z bazy ScienceDirect, a w dalszej kolejności z serwisu EBSCOhost. Wyniki te wydają się dość zaskakujące. Szczególnie w odniesieniu do stosunkowo dużej grupy osób, które z dostępnej oferty czasopism naukowych nie korzystają w ogóle. Jednak w kontekście wszystkich uzyskanych w badaniu odpowiedzi można wnioskować, że jest to raczej spowodowane brakiem poszukiwanych tytułów w aktualnej ofercie elektronicznej niż niechęcią czy niewystarczającymi umiejętnościami ich efektywnego wykorzystania.

Wykres 3. Korzystanie z czasopism elektronicznych udostępnianych w ramach sieci lokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło baz danych oferowanych w sieci uczelnianej w trybie testowym. Informacje o takich zasobach, ich krótka charakterystyka oraz okres promocyjnego dostępu zawsze są zamieszczane na stronie WWW biblioteki oraz rozsyłane do pracowników uczelni pocztą elektroniczną. Okazuje się jednak, że tylko 9% nauczycieli akademickich korzysta z nich często, pozostali zaglądają do nich czasami

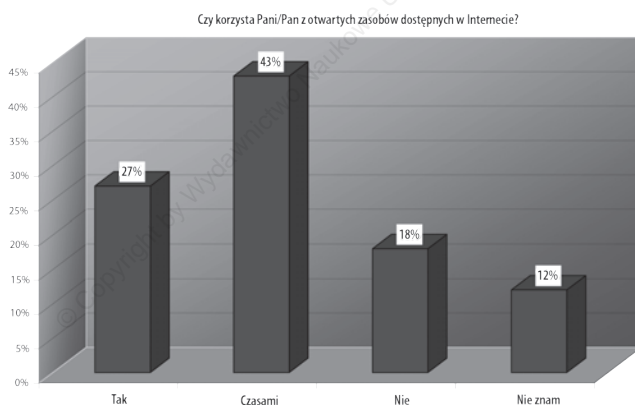
(46%), a duża grupa nie korzysta z nich wcale (45%). W największym stopniu interesują się nimi przyrodnicy i przedstawiciele nauk ścisłych, najmniej zaś humaniści i pedagodzy. Statystyki wykorzystywania testowanych zasobów dla uczelni są z reguły wysokie, co prawdopodobnie wynika jednak z intensywności pracy wymuszonej krótkim czasem dostępu. Takie bazy są otwierane przeważnie na 30 bądź 60 dni. Ten krótki okres dostępu to dla wielu pracowników spora niedogodność, potęgowana dodatkowo faktem, że zasoby te są udostępniane wyłącznie w sieci uczelnianej.

Oferta czasopism elektronicznych dystrybuowanych on-line jest coraz bogatsza. Praktycznie wszystkie istotne periodyki naukowe na świecie mają już swoje elektroniczne odpowiedniki⁵. Licencja krajowa obejmuje jednak wyłącznie część cyfrowego obiegu informacji naukowej. Ponieważ ze względu na niezwykle wysokie koszty subskrypcji do wielu istotnych tytułów uczelnia bydgoska nie jest w stanie zapewnić swoim pracownikom stałego dostępu, kolejne pytanie ankiety umożliwiło wskazanie przez nauczycieli tych wydawców czy tytułów, do których dostęp byłby szczególnie pożądanym z perspektywy ich rozwoju zawodowego. Okazało się, że dla kadry naukowej UKW najbardziej optymalnym byłoby zakup dostępu do elektronicznych zasobów wydawnictwa Wiley-Blackwell. Bazę tę wskazało aż 37% badanych, w tym 79% pracowników reprezentujących nauki przyrodnicze i 41% nauki ścisłe. Na drugim miejscu znalazła się polska czytelnia on-line Ibuk (15%), następnie bazy: ProQuest (10%), Emerald Group Publishing (8%), SAGE Journals Online (5%), Brepols Publishers (4%) i Scopus (4%). Lista umożliwiająca podanie określonego źródła literatury naukowej została ułożona przede wszystkim z baz, które w ostatnim czasie były testowane na uczelni. Ankieta pozwoliła również na wskazanie własnych źródeł. Najczęściej w tym miejscu pojawiały się oczekiwania od reprezentantów nauk ścisłych i przyrodniczych. Wymieniano przy tym m.in. zasoby Springer eBooks, American Mathematical Society, American Physical Society oraz IEEE Digital Library. Kilku ankietowanych wyraziło również chęć korzystania z zasobu bazy JSTOR.

⁵ Tenże, *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej infrastrukturze nauki*, Warszawa 2010, s. 88.

Zasoby otwarte

Niewątpliwie coraz ważniejsze miejsce w cyfrowym obiegu informacji naukowej zajmują publikacje udostępniane w trybie Open Access⁶. Należą do nich zarówno e-prints umieszczane na stronach zakładów, instytutów czy w dziedzinowych bądź instytucjonalnych repozytoriach naukowych, jak i czasopisma elektroniczne wydawane w formie otwartej. Liczba tytułów tych ostatnich jest coraz większa. Sam Directory of Open Access Journals, największy w sieci katalog indeksujący tego typu zasoby, zawiera informacje o ponad 6 tys. periodyków naukowych, wśród których jest także wiele tytułów recenzowanych czy z wysokim wskaźnikiem impact factor. W sumie otwarty Internet umożliwia już dostęp do literatury naukowej z wielu obszarów wiedzy, jednak niewątpliwie materiał ten jest nieco trudniejszy w identyfikacji, gdyż zasoby tego typu są mocno rozproszone w globalnej sieci i prezentowane w odmiennych rozwiązaniach technologicznych.

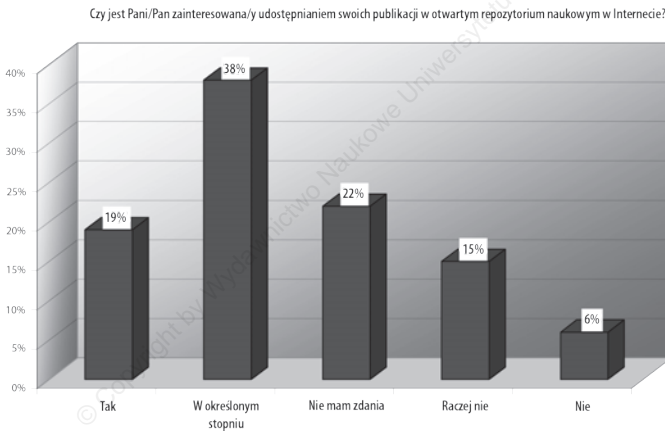
Wykres 4. Wykorzystanie zasobów Open Access przez pracowników UKW

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie ankiety umożliwiło uzyskanie bardziej szczegółowych informacji na temat wykorzystywania publikacji Open Access przez

⁶ B. Bednarek-Michalska, L. Derfert-Wolf, *Open Access – nowy model komunikacji naukowej*, [w:] *Nowe technologie w bibliotekach publicznych*, pod red. E. Górskiej, Warszawa 2009, s. 58–74.

pracowników naukowych UKW (wykres 4). Okazało się, że z tego typu zasobów aktywnie korzysta 27% badanych, 43% zna takie zasoby i korzysta z nich czasami, 18% nie korzysta z nich w ogóle, a 12% nie wie o ich istnieniu. W obrębie poszczególnych wydziałów najczęściej otwartymi zasobami wiedzy posilują się pracownicy Wydziału Matematyki, Fizyki i Techniki (92%), następnie Wydziału Nauk Przyrodniczych (86%), nieco rzadziej Wydziału Administracji i Nauk Społecznych (80%) oraz Wydziału Humanistycznego (78%), a w najmniejszym stopniu Wydziału Pedagogiki i Psychologii (43%). W sumie 70% badanych wykorzystuje otwarte zasoby sieci w swojej pracy naukowej, choć z różnym natężeniem. Nadal pozostaje jednak spora grupa pracowników, wśród których na pewno warto podjąć kolejne działania popularyzujące ten rodzaj obiegu elektronicznej informacji naukowej.

Wykres 5. Zainteresowanie publikowaniem własnych prac naukowych w trybie Open Access

Źródło: opracowanie własne.

Równocześnie w przeprowadzonych badaniach została podjęta kwestia udostępniania przez pracowników bydgoskiego uniwersytetu własnych publikacji w trybie otwartym. Jak na razie bowiem tylko niewielki procent naukowców UKW wykorzystuje otwartą przestrzeń Internetu do tego celu. Nie musi to jednak wynikać z niechęci, ale np. z braku wiedzy czy odpowiednich umiejętności. Dlatego kolejny punkt ankiety pozwolił zweryfikować opinię pracowników w tym zakresie (wykres 5). Na pyta-

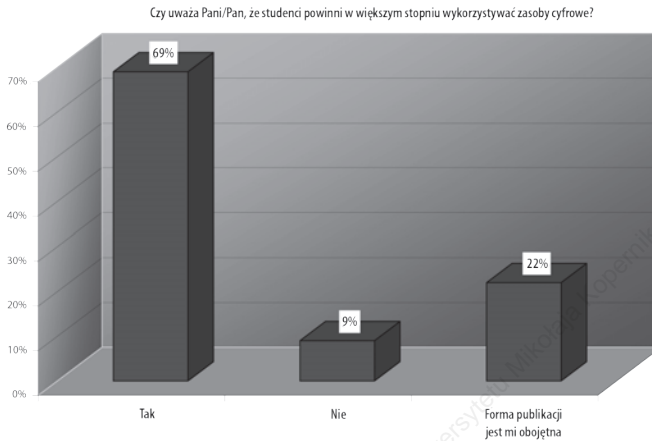
nie o chęć udostępniania własnych publikacji w otwartym repozytorium naukowym w Internecie zdecydowało 19% badanych, w określonym stopniu 38%, raczej nie 15%, zdecydowanie nie 6%, a 22% ankietowanych w ogóle nie miało zdania na ten temat. Wśród osób, które wypowiedziały się najbardziej przychylnie w kwestii udostępniania własnych publikacji w trybie Open Access, dominowali przedstawiciele nauk przyrodniczych i ścisłych.

W części otwartej pytania pracownicy uczelni wyrażali przede wszystkim swoje obawy związane z poszanowaniem prawa autorskiego w przypadku publikacji udostępnionych w otwartej sieci. Zgłaszali także swoje wątpliwości co do restrykcyjnych przepisów prawa wydawniczego, które często uniemożliwiają przekazanie wydrukowanych już materiałów do otwartego repozytorium bądź też blokują przyjęcie do druku w profesjonalnym i wysoko punktowanym wydawnictwie materiałów udostępnionych już on-line w postaci e-printów. Czynnikiem hamującym tego typu inicjatywy jest również mentalne „przyzwyczajenie do formy drukowanej”. Jednocześnie pracownicy mają świadomość, że otwarty dostęp jest z wielu względów wskazany. Pozwala „dzielić się swoimi dokonaniami w sposób praktycznie nieograniczony, co ma niebagatelne znaczenie dla rozwoju nauki i wiedzy”, zwiększa także „wyraźnie wskaźniki cytowań publikacji dostępnych on-line”. Podsumowaniem tych refleksji może być opinia jednego z pracowników Wydziału Humanistycznego, który na temat publikowania w wolnym dostępie wypowiedział się następująco: „Czyż nie na tym polega sens każdej działalności twórczej, aby umożliwić jej krytyczną ocenę jak największemu gronu zainteresowanych odbiorców?”.

Źródła cyfrowe w procesie edukacji

Ostatnie pytanie ankiety skierowane do nauczycieli akademickich dotyczyło ich opinii na temat wykorzystania zasobów cyfrowych przez studentów uniwersytetu (wykres 6). Aż 69% badanych uznało, że w procesie zdobywania wiedzy powinni oni posilkować się nimi w większym stopniu, 9% wyraziło opinię, że nie jest to konieczne, a dla 22% ankietowanych forma publikacji, z której korzystają studenci, jest obojętna. Na konieczność większego wykorzystania zasobów sieci wskazywali zwłaszcza przedstawiciele nauk przyrodniczych (93%) i ścisłych (83%). Humanisci

i nauczyciele z Wydziału Pedagogiki i Psychologii nie przykładają tak dużej wagi do nośnika informacji, jednak i oni w większości opowiedzieli się za szerszym wykorzystaniem źródeł elektronicznych.

Wykres 6. Wykorzystanie zasobów cyfrowych przez studentów w opinii pracowników UKW

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Analiza uzyskanych wyników wskazuje, że wśród nauczycieli akademickich UKW rośnie przekonanie, że elektroniczny obieg informacji naukowej stał się już niezwykle istotny i komplementarny wobec tradycyjnego. Zdecydowana większość pracowników naukowo-dydaktycznych zarówno aktywnie korzysta z materiałów dostępnych w bazach komercyjnych, jak i poszukuje źródeł w zasobach publikowanych w trybie Open Access. Zaskakująco wielu bydgoskich naukowców wyraża także gotowość do udostępniania własnych materiałów w repozytoriach cyfrowych. Uzyskane w badaniu informacje są niezwykle cenne dla pracowników biblioteki uniwersyteckiej i zostaną wykorzystane do optymalizacji jej codziennej działalności. Będzie to oznaczać zarówno zmiany w zakresie polityki gromadzenia zbiorów, konieczność poszerzenia dostępu do zasobów elektronicznych i aktualizację oferty dydaktycznej z zakresu elek-

tronicznych źródeł informacji, jak i podjęcie inicjatyw zmierzających do szerszego udostępniania publikacji pracowników bydgoskiego uniwersytetu w otwartym Internecie.

The use of databases and electronic journals by academics as an example of research conducted at Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz

Abstract

The article discusses the problem of using digital information flow through the example of the academic research carried out among researchers of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz in 2010. The analysis of the results shows the degree of actual use of electronic publications by faculty members and the main barriers that hinder it. This applies both to the titles published by professional and scientific publishers currently available under the national license, as well as a growing number of resources available in the global computer network via the Open Access options.